

מגמות בתפוקה הלאומית במחצית הראשונה של שנת 1955 (1)

ב-13 אחוז בערך על הייצור החקלאי במחצית הראשונה של שנת 1954.

התפוקה הלאומית הממשית עלתה במחצית הראשונה של שנת 1955 ב-14 אחוז בערך, על התפוקה הלאומית במחצית הראשונה של שנת 1954.

עליית הייצור החקלאי כולו חושבה על בסיס השוואת היקף שיווק או ייצור הסוגים העיקריים של התוצרת החקלאית, תוך שיקלול כל סוג תוצרת בהתאם לחלקו בערך הייצור החקלאי בשנת תשי"ד; פירוט עליית הייצור בענפים השונים ומשקלם מובאים בטבלה הבאה:

בהעדר נתונים ישירים על היקף התפוקה של ענפים מספר, נעשה חישוב תפוקתם בדרכים עקיפות, בעיקר על-ידי שימוש בנתונים המצויים על התשומה [input]. הייצור החקלאי במחצית הראשונה של שנת 1955 עלה הייצור החקלאי

שיווק מאורגן וייצור של תוצרת חקלאית

משקל	שינוי באחוזים	שינוי	ינואר-יוני		היחידה	המוצר
			1955	1954		
						שיווק מאורגן;
14.1	+ 9.4	+ 5.3	61.1	55.8	מיליוני ליטר	חלב בקר
10.9	+ 30.6	+ 46.7	199.1	152.4	מיליוני יחידות	ביצים (2)
11.6	+ 32.8	+ 19.0	76.9	57.9	אלפי טון	ירקות
4.4	+ 36.7	+ 5.6	20.7	15.1	אלפי טון	תפוחי אדמה
10.7	+ 33.0	+ 3.9	15.8	11.9	אלפי טון	פירות (להוציא דגים)
7.4	+ 110.0	+ 3.7	7.1	3.4	אלפי טון	עופות
3.8	+ 41.7	+ 1.3	4.4	3.1	אלפי טון	דגים
			תש"ד	תשי"ד		ייצור;
27.4	- 17.3	- 2.0	9.7	11.7	מיליוני טונות	פירות-הדר
3.1	+ 18.6	+ 5.5	33.0	29.5	אלפי טון	היטה (3)
6.3	- 40.6	- 26.0	38.0	64.0	אלפי טון	שעורה (3)
0.1	- 70.0	- 1.4	0.6	2.0	אלפי טון	שיבולת שועל (3)
0.2	+ 259.8	+ 12.9	21.0	8.1	אלפי טון	סלק סוכר (3)
100.0	+ 13.3					עלייה בייצור החקלאי

רוכת עצמית של החקלאים וביחס בין כמות התוצרת המשוקת על-ידי חברות השיווק העיקריות ובין התוצרת המשוקת בדרכים אחרות (פרט לביצים), אפשר לראות את המספרים על השיווק כמיצגים את הייצור בצורה מתקבלת על הדעת. העלייה הגדולה ביותר בייצור החקלאי, חלה בירקות, תפוחי-אדמה, עופות, פירות ודגים. העלייה בגידול ירקות גובעת רק בחלקה ממגמת העלייה הכללית בייצור, והיא נגרמה בעיקר על-ידי תנאי מזג האוויר-החורף

הערכת העלייה בייצור חלב, ביצים, ירקות, תפוחי-אדמה, פירות, עופות ודגים, נעשתה לפי הנתונים על השיווק המאורגן של מוצרים אלו, בהעדר נתונים על היקף ייצורם. נתונים אלה אינם כוללים את הייצור לשם צריכה עצמית של החקלאים ושיווק תוצרת חקלאית שלא בדרך חברות השיווק העיקריות, אולם, הם מקיפים בכל זאת את חלקו הגדול של הייצור במיני התוצרת העיקריים. היות ואין להניח שבמשך השנה הלן שינויים חשובים בחלקה של התוצרת החקלאית המשמשת לתצ-

(1) הובא כנספח לד"ח נגיד בנק ישראל על עליית אמצעי התשלום בתקופה שבין ה-31 בינואר וה-31 ביולי 1955.
 (2) מסיבות המוסברות להלן לא הובאה בחשבון העלייה בשיווק הביצים בחישוב גידול הייצור החקלאי.
 (3) מספרים ארעיים.

היות ותשומה של קרש חשמל נוסף עלולה להביא לידי עליות שונות בתפוקתן של תעשיות שונות, עשוי השימוש במספרים הגולמיים של עליית צריכת החשמל להביא לכלל תוצאות המטעות במידת-מה. משום כך, תוקנו המספרים הגולמיים בעזרת "מקדמי תיקון", המבטאים את היחס בין צריכת החשמל בענף תעשייתי מסוים לבין ערך תפוקתו. "מקדם התיקון" חושב לפי היחס בין תש"מת החשמל וערך התפוקה בתעשיות השונות בשנים 1947 ו-1952, תוך הכנסת תיקונים מתאימים לשנת 1955. אם כי מידת הדייק בחישובים אלה רחוקה מלהשביע רצון, אין ספק שעל-ידי השימוש ב"מקדם התיקון" מתקבל מספר המייצג את עלייה בייצור בצורה מהימנה יותר מחישוב על יסוד מספרים גולמיים בלבד. היות ומכירת החשמל היתה גדולה בעיקר לאותם ענפי תעשייה הצורכים כמות יחסית קטנה של חשמל לשם ייצור יחידת תוצרת בערך מסויים, הרי התוצאות המתקבלות לאחר התאמת המספרים הגולמיים בעזרת "מקדם התיקון" מצביעים על עלייה של 21.3 אחוז בהיקף הייצור לעומת עלייה של 17.9 אחוז במכירת החשמל. כאמור, בתקופה הנדונה חלה עלייה של 4.6 אחוזים בלבד במכירת הדלק לתעשייה. אולם, מעוט העלייה במכירת הדלק לתעשייה מציינת את צמצום קניית הדלק על-ידי בית החרושת "גשר", עקב גורמים מיוחדים של מפעל זה, שאינם קשורים במידת הרחבת הייצור התעשייתי. קניית הדלק על-ידי כל התעשייה, להוציא בית חרושת "גשר", עלתה בתקופה הנדונה ב-20.3 אחוז.

בחישוב היקף הייצור התעשייתי לא הובאו בחשבון תוצאות מדד ימי העבודה בתעשייה, שכן, הוא משקף את התעסוקה רק במפעלים שהיו קיימים בסוף שנת 1952.

צריכת חשמל ודלק בתעשייה

עלייה באחוזים	עלייה	ינואר-יוני		
		1955	1954	
17.9	21.2	139.6	118.4	צריכת חשמל בתעשייה (באלפי קו"ש)
21.3				עלייה בייצור לפי המספרים ה"מתוקנים" של צריכת החשמל
4.6	4.7	107.2	102.5	מכירת דלק לתעשייה (באלפי טונות)
20.3	11.7	69.1	57.4	מכירת דלק לתעשייה (פרט לבית חרושת "גשר")

בהתחשב בעלייה ה"מתוקנת" בתצרוכת החשמל בתעשייה בשעור של 21.3 אחוז ובעלייה של 20.3 אחוז

החם והאביב שהקדים לבוא - שהביאו להבשלה מוקדמת. (בחודשים יולי-ספטמבר, 1955 חלה ירידה בולטת בייצור ובשיווק ירקות ופירות בהשוואה לאותה תקופה אשתקד, כתוצאה מפגיעות בצורת ומצמצום שטחי העיבוד של ירקות, שנבע מעודפים וממחירים נמוכים יחסית של כמה סוגי ירקות בעונה הקודמת, ומהפניית חלק מכושר הייצור לגידולים תעשייתיים. יש אפוא להניח, שעליית ייצור הירקות בשנת 1955 כולה בהש"וואה לכל שנת 1954 תהיה קטנה מזו המתבטאת בהשוואה של מחצית השנה).

בתקופה הנסקרת חלה עלייה של 30.6 אחוז בשיווק המאורגן של ביצים. עלייה זו אינה משקפת את הרחבת הייצור, אלא מוסברת בעיקרה על-ידי עליית חלק הביצים המשווק בדרכי השיווק המאורגן, כתוצאה מצמצום הפיקוח על מכירתן בסוף שנת 1954. על-כן, לא הובאה העלייה בשיווק הביצים בחישוב הרחבת הייצור החקלאי בכללו. בגלל הכדאיות הגדולה יותר של גידול עופות לבשר, חלה עיקר ההרחבה בענף הלול בשטח גידול העופות לבשר, שהקיפו גדל ב-110 אחוזים. קטף ההדרים חל בעיקרו בחודשים הראשונים של השנה האזרחית, לכן, יוחס כל היבול של עונת ההדרים למחצית הראשונה של השנה. הירידה של 17 אחוז ביבול ההדרים חלה בגלל תנאי מזג האוויר. עקב הצורת פחת יבול השעורה ב-41 אחוז. מאותה סיבה ירד גם יבולם של גידולי שדה אחרים.

גידולי השדה התעשייתיים, כגון כותנה, בטנים ואחרים, אשר משקלם בייצור החקלאי גדל והולך במהירות, הם גידולי קיץ, ועל-כן אינם נכללים בחישוב הייצור החקלאי במחצית הראשונה של השנה האזרחית.

הייצור התעשייתי

עליית הייצור התעשייתי במחצית הראשונה של שנת 1955 בהשוואה למחצית הראשונה של שנת 1954 נאמדת ב-22-20 אחוז.

בהעדר נתונים ישירים על היקף הייצור התעשייתי, נעשתה הערכת העלייה בייצור באופן עקיף, על-ידי מדידת השינויים בתשומת החשמל והדלק בתקופה הנדונה. צריכת החשמל בענפי התעשייה לפי הנתונים של חברת החשמל הארץ-ישראלית עלתה במחצית הראשונה של שנת 1955 ב-17.9 אחוזים על צריכת החשמל במחצית הראשונה של שנת 1954. אין נתונים אלה כוללים אספקת חשמל על-ידי חברת החשמל הירושלמית ואת אספקת החשמל לתעשייה בקיבוצים להם יש גרטורים משל עצמם.

מלט, והנתונים על התחלת הבנייה וגמר הבנייה ב-30 מקומות יישוב עירוניים ועל-ידי אגף השכון של משרד העבודה.

היקף הבנייה

עלייה באחוזים	עלייה	ינואר-יוני		היחידה	ימי עבודה בבנייה (1) צריכת מלט (2) התחלת הבנייה (3) גמר הבנייה (3)
		1955	1954		
18.3	11	71	60	מדד	
17.2	38,716	263,799	225,083	טונות	
14.5	1,506	11,887	10,381	חדרים	
13.5	1,294	10,862	9,568	חדרים	
14-17				אומדן היקף הבנייה	

עבודות ציבוריות

העליה בהיקף העבודות הציבוריות במחצית הראשונה של שנת 1955, בהשוואה למחצית הראשונה של שנת 1954, נאמדת ב-30 אחוז בערך.

אומדן היקף העבודות הציבוריות מבוסס על העלייה בימי עבודה. בעבודות ציבוריות (אינו כולל בנייה) שבוצעו על-ידי מחלקת עבודות ציבוריות (מע"צ) במשרד העבודה, המבצעת חלק ניכר של העבודות הציבוריות בארץ.

מספר ימי העבודה בעבודות הציבוריות שבוצעו על-ידי מע"צ עלה מ-164,380 במחצית הראשונה של שנת 1954 ל-214,352 במחצית הראשונה של שנת 1955, שהיא עלייה ב-30.4 אחוז. גם העבודות הציבוריות שבוצעו על-ידי גורמים אחרים, בעיקר על-ידי הרשויות המקומיות, התרחבו במידה דומה להרחבתן של העבודות הציבוריות שבוצעו על-ידי הממשלה.

תחבורה

במחצית הראשונה של שנת 1955 עלה היקף שירותי התחבורה ב-10 אחוז ביחס לאותה תקופה אשתקד. הגידול בשירותי התחבורה חושב לפי העלויות בהעברת נוסעים ומטענים ברכבות, בתנועת הסחורות בנמלים, בתנועת הנוסעים והמטענים בחברת אל-על, במספר הק"מ שנסעו האוטובוסים הציבוריים ובצריכת הדלק של כלי רכב שונים. שקלול ענפי התחבורה השונים נעשה לפי חלקם של ענפי המשנה בהערכת תפוקת שירותי התחבורה בשנת 1952 כמפורט להלן:

(1) מחושב על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לפי נתונים הנאספים מ-300 קבלני בניין במקומות שונים בארץ (הבסיס: ינואר 1952 - 100).
(2) מחושב על-ידי הפחתת היצוא מן הייצור המקומי.
(3) מבוסס על נתונים מ-30 עיריות ורשויות מקומיות ומאגף השיכון במשרד העבודה.

במכירת דלק לתעשייה (אינו כולל בית-חרושת נשר), נאמדת עליית הייצור התעשייתי במחצית הראשונה של שנת 1955 בהשוואה למחצית הראשונה של שנת 1954 ב-22-20 אחוז.

ערך היבוא של חומרי גלם תעשייתיים עלה מ-19 מיליון ל"ג במחצית הראשונה של שנת 1954, ל-25.5 מיליון ל"ג בתקופה המקבילה ב-1955, שהיא עלייה של 34.2 אחוז. חלק מסויים מתוספת זו הופנה להגדלת המלאי, אולם, חלק ניכר ממנה שימש לייצור שוטף. העלייה הגדולה בייבוא חומרי גלם תעשייתיים מחזקת את האומדן של גידול ניכר בייצור התעשייתי.

חיזוק נוסף לאומדן על היקף העלייה בייצור התעשייתי, נוכל לקבל מהנתונים על ייצור כמה מוצרי תעשייה חשובים, שביחס אליהם יש בידינו נתונים ישירים המפורטים להלן:-

העלייה בייצור מוצרים תעשייתיים

ינואר-יוני 1955 בהשוואה לינואר-יוני 1954

עלייה באחוזים	המוצר	עלייה באחוזים	המוצר
+ 21.5	ספירליטים אחרים	+ 35.3	שמנים מזוקקים
+ 2.9	מוצרי טבק	+ 279.9	כוספה
+ 50.0	עץ לבוד	+ 1.2	סבונים ודטרגנטים
- 18.5	לבני סיליקט	- 9.4	קמח
- 23.9	זכוכית שטוחה	- 10.0	איטריות
+ 46.9	נורות חשמל	- 8.6	מצות
+ 29.5	חול קוורץ	+ 20.2	בסקויטים ופלים
- 32.7	חרסית	+ 32.6	שוקולד וממתקים
+ 68.7	סופרפוספטים	+ 11.5	ריבות
+ 76.4	חומצה גפריתנית	+ 82.6	חלבה
+ 2.7	פוספטים	+ 18.4	סירופים וגלוקוזה
+ 42.8	צמיגים	+ 6.9	פירות וירקות
- 33.4	מכוניות	+ 1.8	משומרים וכבושים
+ 41.8	לוחות אסבסט	- 32.0	בירה
+ 18.5	מלט		ייץ

אף כי אין המוצרים הללו מהווים מידגם המייצג את ענפי התעשייה השונים, מצביעים הם על מגמה של עלייה ניכרת בייצור המזון והמשקאות, ושל עלייה גדולה במיור חד במוצרי התעשייה הכימית, וכן בכמה מוצרים חדשים יחסית בתעשייה הישראלית.

הבנייה

היקף הבנייה במחצית הראשונה של שנת 1955 היה גדול ב-14-17 אחוז מאשר היקפה במחצית הראשונה של שנת 1955.

אומדן העלייה בבנייה מתבסס על ארבעה סימני ההיכר הבאים: מדד ימי עבודה בבנייה, הצריכה המקומית של

שרותי התחבורה

משקל	עלייה באחוזים	ינואר-יוני		היחידה	
		1955	1954		
0.9	+ 19.1	108,477	91,049	ק"מ	רכבות אלפי נוסעים / ק"מ
2.2	- 0.5	71,573	71,898	ק"מ	אלפי טון / ק"מ
14.6	+ 7.0	1,196	1,117		אלפי טון
4.6	- 3.5	12,783	13,240		מס' נוסעים
0.7	- 51.7	188,563	390,673		ק"ג מטען
53.0	- 13.0	118.7	105.0	100 - 1952	מדד, ממוצע
5.2	+ 12.5	156.9	139.5	100 - 1952	מדד, ממוצע
18.8	+ 8.9	44,068	40,462		אלפי ק"מ
100.0	+ 10.0				ענף התחבורה

הנתונים המצויים בידינו על השרותים, פרט לשרותי הממשלה והתחבורה מצומצמים ביותר. השרותים המסחריים, הבנקאיים, הפיננסיים וחלק מהשרותים האחרים צמודים במידה ניכרת להיקף הסחורות במשק, על-כן, אפשר להניח שמגמת עלייתם היתה קרו-בה לזו של העלייה במוצרים שעמדו לרשות המשק. יחד עם זה יש סימנים שהמאמצים לשינוי מבנה ההכנסה הלא-אומית, על-ידי הגדלת חלקן של ייצורי המוצרים יחסית להרחבת השרותים, הצליחו במידה מסויימת, עובדה המוצאת את בטוייה בעלייה המתונה יותר של שרותי התחבורה ושל שרותי הממשלה מזו של הייצור התעשייתי והחקלאי. על-כן, נאמדת ההרחבה בכל השרותים האחרים, פרט לשרותי התחבורה, שרותי הממשלה והעבור-דות הציבוריות, ב-15-10 אחוז.

שרותי הממשלה

העלייה בשרותי הממשלה, במחצית הראשונה של שנת 1955, ביחס למחצית הראשונה של שנת 1954, נאמדת ב-10 אחוזים בערך. החישובים מבוססים על ההוצאות הרגילות של הממשלה כמייצגות את השרותים שהממשלה מספקת. הוצאות תקציב הפיתוח לא נכללו בחישוב זה, היות והן מוצאות את בטויין בתפוקה של ענפי המשק האחרים, כן, לא נכללו תשלומי ריבית וחובות, סובסידיות, והוצאות עבור שרותי תחבורה שהעלייה בהם כבר הובאה בחשבון בפרק הדן בענף התחבורה. הוצאות הממשלה הממשיות נתקבלו על-ידי חלוקת ההוצאות למעשה במדד המש-כורת הממוצעת שמשלמת הממשלה לעובדי.

העלייה בתפוקה הלאומית

על בסיס החישובים לעיל, נאמדת העלייה בסך-כל הייצור במחצית הראשונה של שנת 1955, ביחס למחצית הראשונה של שנת 1954, ב-14 אחוז. חישוב העלייה בתפוקה הלאומית נעשה על-ידי שקלול העלויות בענפים השונים, בהתאם לחלקם בהכנסה הלאומית בשנת 1954, כמפורט בטבלה הבאה:

העלייה בתפוקה הלאומית

ינואר-יוני 1955 בהשוואה לינואר-יוני 1954

משקל	עלייה באחוזים	הענף
13.1	13.3	חקלאות
18.2	21.0	תעשייה
4.9	15.5	בנייה
36.2	17.5	סה"כ ייצור מוצרים
7.0	9.8	תחבורה
24.3	9.8	ממשלה ומוסדות לאומיים
2.2	30.4	עבודות ציבוריות
30.3	10-15	שרותים אחרים
63.8	11.8	סה"כ שרותים
100.0	13.8	סה"כ תפוקה לאומית

הוצאות הממשלה

(במיליוני ל"י)

עלייה באחוזים	עלייה	ינואר-יוני		
		1955	1954	
28.8	32.8	146.7	113.9	ההוצאות הרגילות במחירים שוטפים
17.4	17.4	117.4	100.0	מדד המשכורת הממוצעת שהממשלה משלמת
9.8	11.1	125.0	113.9	ההוצאות במחירים קבועים